

ארגון יוצאי דרוהוביץ', בוריסלב והסביבה
DROHOBYCZ, BORYSLAW AND VICINITY ORG.

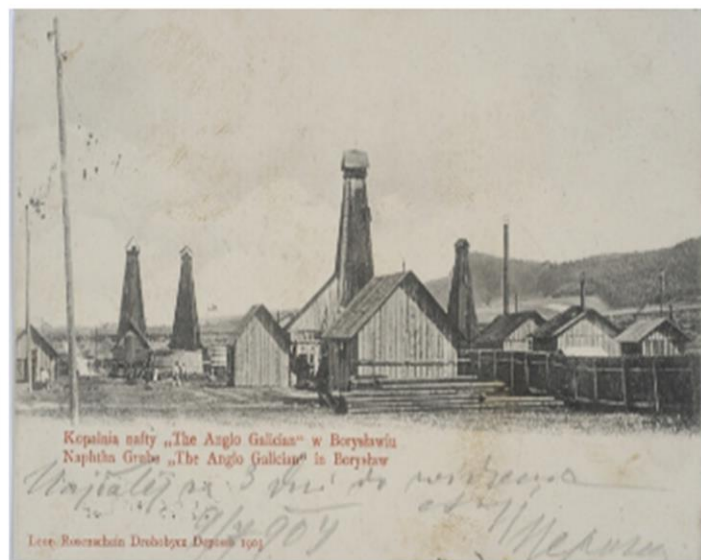
"הדים"

ו. שינויים היסטוריים
1900-1919

על מה נדבר היום

דרוהוביץ' 1900

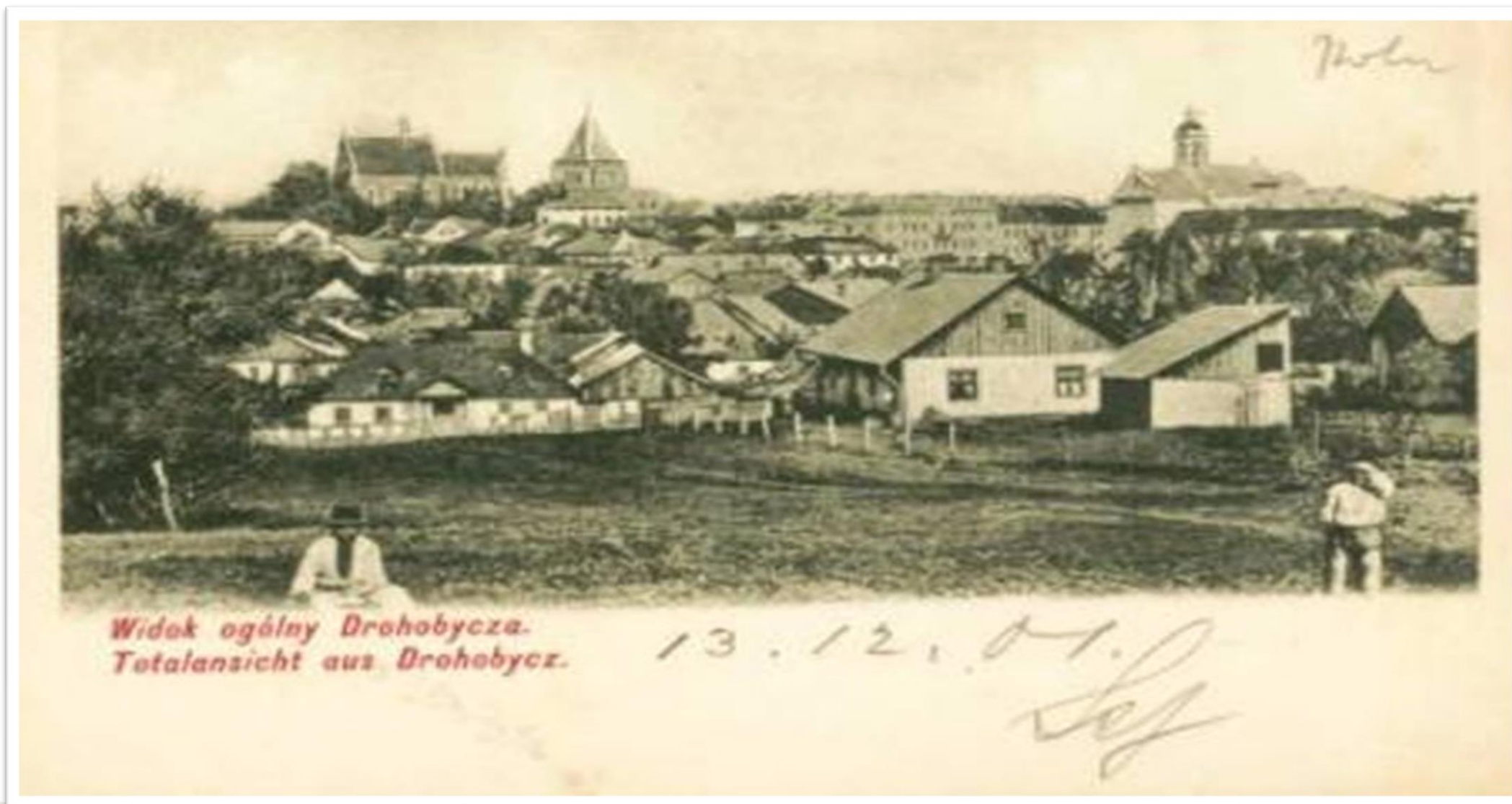

בוריסלב 1903

- היום אחרי "קדחת הנפט"
- מלחמת העולם ה-1
- אוקראינים, פולנים ויהודים
- על סף הרפובליקה הפולנית השנייה

סוף המאה ה-19 – תחילת המאה ה-20, דרוהוביץ'

בשנת 1900 חיים בדרוהוביץ' כ-8,700 יהודים (כ-45% באוכלוסייה)

דרוהוביץ' בראשית המאה ה-20

<https://www.youtube.com/watch?t=228&v=CoE2psNZ22s>

סוף המאה ה-19 – תחילת המאה ה-20, בוריסלב

בשנת 1900 חיים בבוריסלב כ-6,000 יהודים (56% באוכלוסייה)

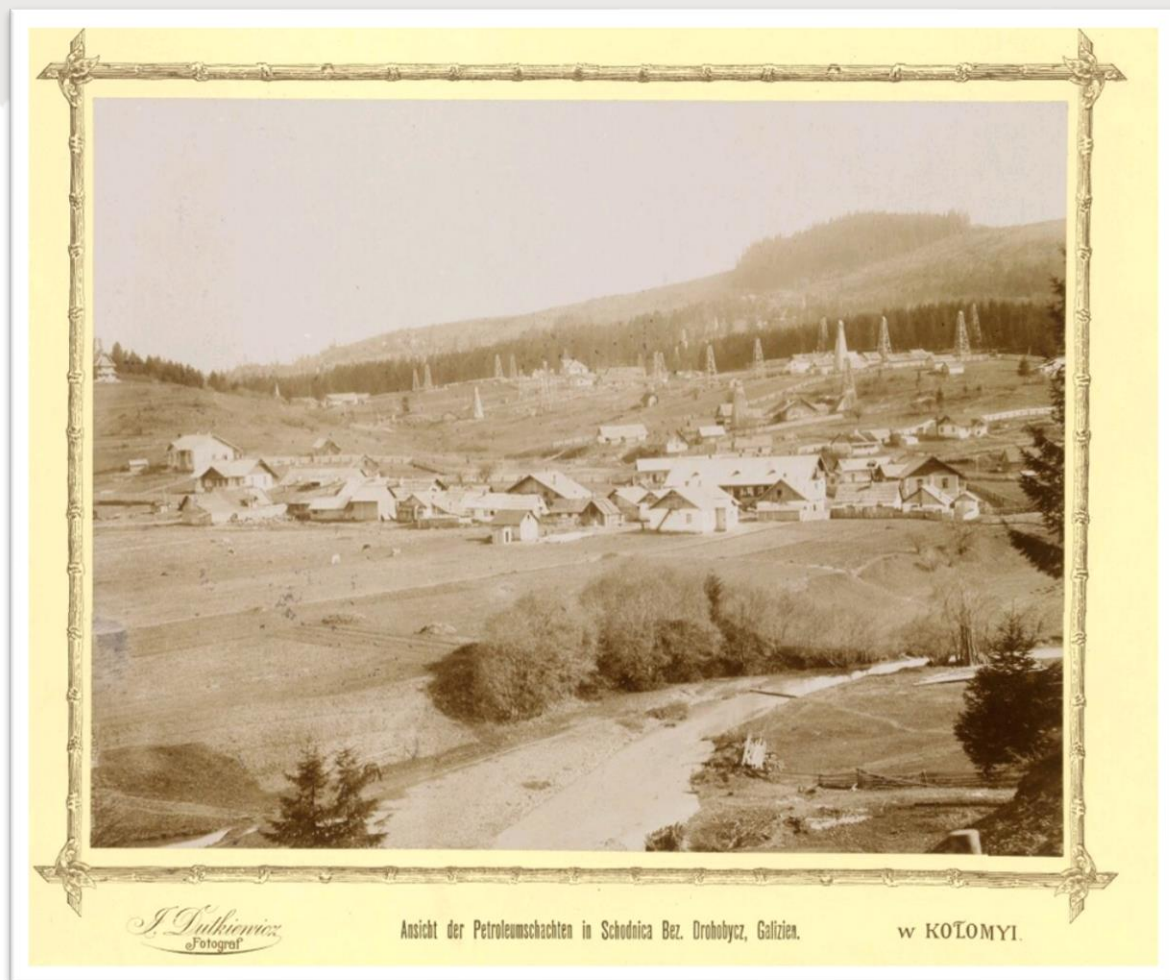

בוריסלב, ככר השוק Plac Targowy 1900-1910

1880-1920 – בוריסלב

<https://www.youtube.com/watch?v=y-NehgkvJqg>

סוף המאה ה-19 – תחילת המאה ה-20, סחודניצה

הקהילות על סף המאה ה-20

- בית הכנסת הגדול/ הכוראלי בדוהוביץ' (1863)
- העיתון Drohobyczer Zeitung (1883, אהרון ז'ופניק)
- בית אבות יהודי בדוהוביץ' (1888, אוטיליה ומשה גרטנברג)
- בית ספר יהודי משלים בבוריסלב (1893)
- בית חולים יהודי בדוהוביץ' (1897, אוטיליה ומשה גרטנברג, זליג לאוטרבר, ישעיהו שטרנבר)
- בית היתומים בבוריסלב (גוסטב גולדמן?)
- בית ספר מקצועי-מסחרי יהודי בדוהוביץ' (1901)
- מועדון יהודי בדוהוביץ' (1901)
- בית ספר יהודי מודרני בבוריסלב (1910)
- בית היתומים בדוהוביץ' (1913, אליאש ויעקב פוירשטיין)
- בית ספר יהודי לתלמידות עניות בדוהוביץ' (1918, סלה ארץ, אנה באואר, פלה סוחסטוב)

פעילות ציונית

1887 – אגודת "חובבי ציון" בבוריסלב, 112 חברים

1892 – ארגון "בני ציון" בבוריסלב, ספריה וחדר קריאה ציוני-לאומי

1894 – האגודה הציונית "אחדות" בבוריסלב, 300 חברים

אגודת "ציון" בדרוהוביץ', 71 חברים, גדלה במהירות

1897 – ארגון "אהבת ציון" בבוריסלב, מועדון חברים ושיעורי עברית

1898 – ארגוני "אהבת ציון" ו"עבריה" בדרוהוביץ'

1899 – סניף ההסתדרות הציונית, "חוג נשים ציוניות", "אהבת ציון" ואגודת הסטודנטים "מכביה" בדרוהוביץ'

1902 – סניף ההסתדרות הציונית ואגודת פועלי ציון בבוריסלב

1903 – חוג נשים ציוניות, "מוריה" וקורסים ללמוד עברית בדרוהוביץ'

1906 – אגודת "עזרא" בדרוהוביץ' בי"ס עברי, והרצאות בהיסטוריה

1908 – סניף "פועלי ציון" בבוריסלב

1911 – סניף "המזרחי" בבוריסלב

1913 – סניף "חברוניה" בדרוהוביץ'

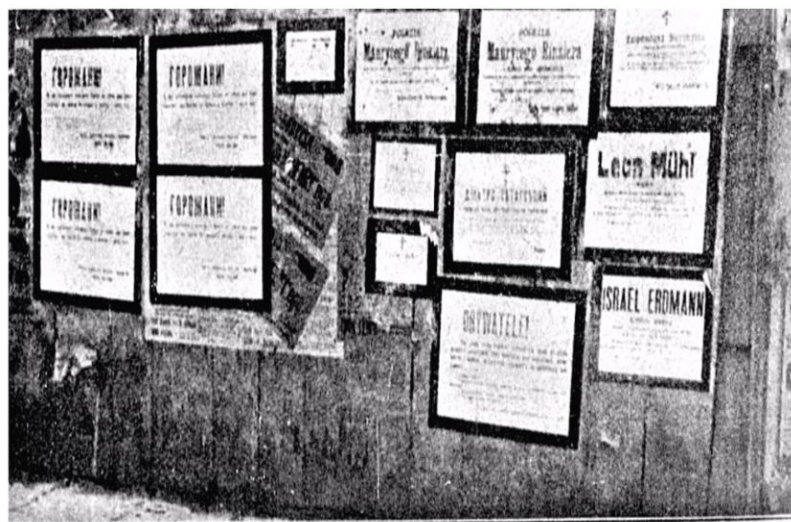
1913-1914 – "ועד ההגנה" בבוריסלב לשמירה על חנויות יהודיות מפני התקפות של אנטישמים מקומיים

יהודים בפוליטיקה בדרוהוביץ'

יעקב פוירשטיין (1866-1927)

- 1908 – הגוש היהודי בסיים (הגוש היהודי הלאומי) השתלט על הקהילות היהודיות כולל דרוהוביץ' (הקהילה היהודית הדתית – Żydowska gmina wyznaniowa)
- זכות בחירה לוועד הקהילה – רק לאזרחים יהודים משלמי מס לקהילה ("פולנים בני דת משה")
- יעקב פוירשטיין, נשיא ועד הקהילה וסגן ראש העיר בעל השפעה קרדינלית על חיי היהודים ונושאי המשרות בעיר
- יוני 1911 "בחירות הדמים" - חזית "הנערים" ("די יינגלעך") נגד פוירשטיין

WYBORY W DROHOBYCZU. Klensdyr ofiar.

שמותיהם של ההרוגים והמתים עד עכשו בפצעיהם
 הם: שפר, שפרלינג, קינצלר, הירוויץ, גרשון שיפר,
 דוד שיפר, אנגא קוראש, סטניסלב אורבאנאוויטש,
 פרנץ פריסטיי, וואסיל קראווצוב, קויעצינסקי, מלכה
 גרמלר (עלמה בת 20 שנה, משרתת, שהלכה בשעת
 הוריות לקנות דבר מה ופגע בה בדור והמית אותה)
 ברטלום (צרפתי), וויטשינסקי, שלכטר, ווינגארטן,
 מיהל, ראפפורט, קושניערו, וואלאגא, מאטארסקי,
 יעקב קאך, וואסיל וואטא וחמין. נוסמים: סטניסלב
 לחוביץ, מיאודור פרוץ, שטואל ערדמאן, סיעמיענסשוק,
 וואלינקא. בארושקא, שרייבר, אפלדורף, שלום ווילף
 ושפרלינג.

מלכד אלה יש בין הנפצעים עיר רבים, שאי
 אפשר לדעת אם יחיו.

הצפירה, 26 ביוני 1911

הבלדה על חנה'לה

מילים: יעקב שבתאי (תורגם מאידיש)
לחן: עממי
מבצע: שלמה ארצי, 1975

https://www.youtube.com/watch?v=O_rT9BaD5aI

סוף עידן קדחת הנפט

• 1907 – הוקמה "פולמין"

• תפוקת הנפט בגליציה - 2M, מרביתו מדרוהוביץ'-בוריסלב

• 1914 - מחירי הנפט צוללים

• פועלים רבים מגויסים לצבא וכוח האדם בתעשייה צונח

• יצרני נפט רבים סוגרים פעילות וכלל התפוקה צונחת

• אוסטריה נותרת ללא מלאי נפט מספיק למלחמה

• ביקוש גבוה לנפט מצד האימפריה האוסטרו-הונגרית

ומחירי הנפט מאמירים

• ממשלת אוסטריה מפקיעה את תעשיית הנפט עד 1918

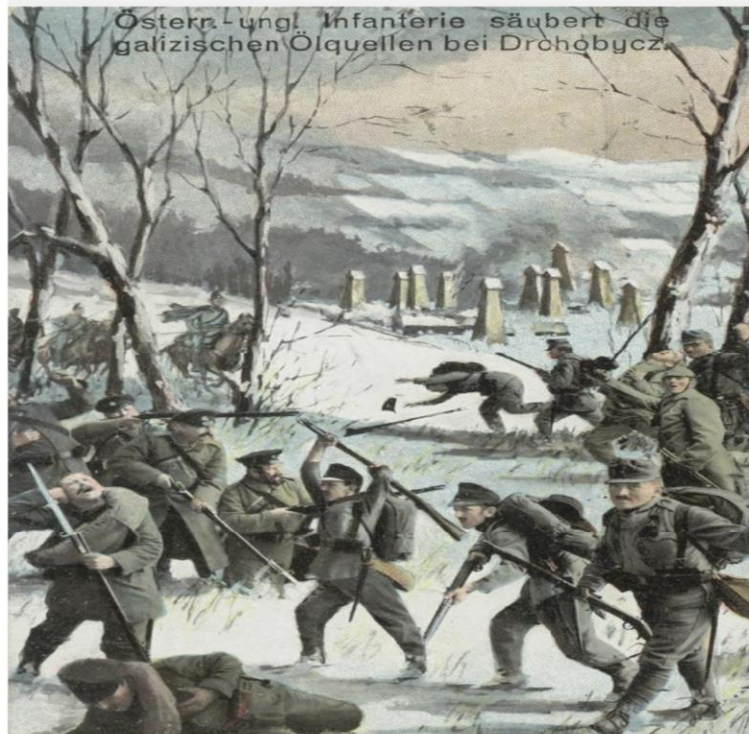
• משפחות גרטנברג, גולדהאמר, לאוטרברך, וגמן מוכרות את

חלקן בתעשייה ולימים החברה הופכת ל"גאליציה"

בוריסלב 1903

רוחות מלחמה

Z GALICYI.

Źródła petrolejowe odzyskane.

W piątek wojska austro-węgierskie, posuwając się naprzód, wzięły między innymi miasto Borysław. W mieście tem, oraz w całej z nimi sąsiadującej okolicy, znajdują się bardzo obfite źródła petroleju. Sam Borysław dostarczał rocznie 200 tysięcy ton petroleju.

Niedaleko od Borysławia leżą miasta Drohobycz i Tustanowice, jeszcze bogatsze w źródła naftowe.

Produkcja nafty w Galicyi była tak wielka, iż starczyła na potrzeby całej Austrii i na wywóz do Niemiec. Włoch. Szwajcarvi i Francvi.

Światowida - 20 maj 1915

- 16.9.1914 - הצבא הרוסי כובש את דרוהוביץ' ובוריסלב
- הרוסים לא מפעילים את בארות הנפט והמפעלים
- חיילים רוסים בוזזים והורסים מוסדות ובתים בדרוהוביץ'
- 15.5.1915 - הצבא האוסטרו-הונגרי נכנס לדרוהוביץ' ובוריסלב
- הרוסים מעלים באש חלק גדול מן הבארות בעת נסיגתם, כולל מתקני גרטנברג, פוירשטיין ושפיצמן
- האוסטרים מפעילים את מפעלי הנפט הגדולים בתוך ימים ספורים
- מאבקי כוח בין השלטון האוסטרי לבין הפולנים, ששואפים לספח את גליציה אחרי המלחמה
- חלק מן האסטרטגיה הפולנית כוללת תעמולה אנטישמית חריפה
- השלטונות העירוניים הפולנים, שמונו בידי האוסטרים, מפטרים יהודים מהשרות הציבורי בדרוהוביץ' ובוריסלב

“המלחמה הגדולה פרצה... הבית הכנסת היו היהודים מדברים פוליטיקה ומסמנים על כף ידם את המצה בחלות. החדשות נמסרו על ידי שוטר צירוני לאחר שהתאסף קהל לקול החצוצרה... בני טובים יהודים התאייסו למשטרה הצירנית. הם הופיעו בעיר, בעלדי משטרה אוסטרים מצוחצחים וחשבו שאל ידי כק יוכלו להשתמש מאיוס לצבא ומהליכה לחלות. בינתיים פלש הצבא הרוסי לאליציה ושהה בה כשנה. אחי הבכור, חיים, גויס לצבא האוסטרי, גם אחי, בוניו, גויס. שניהם שוחררו על סמך תעודות שהעידו שהם דרושים למשק הנפט... אחי יצחק, שהיה אז בן עשרים ולמד בוינה, התאייס לחיל האוויר האוסטרי... כאשר נסוגו הרוסים, הם הציתו את גשר העץ במרכז העיר על הנהר טישמניצה, וכן הציתו את מכרות הנפט. עשן שחור כיסה את השמים במשק שלוש ימים וחושך מוחלט שרר.”

יוסף ברלינאי, אלה תולדות יוסף

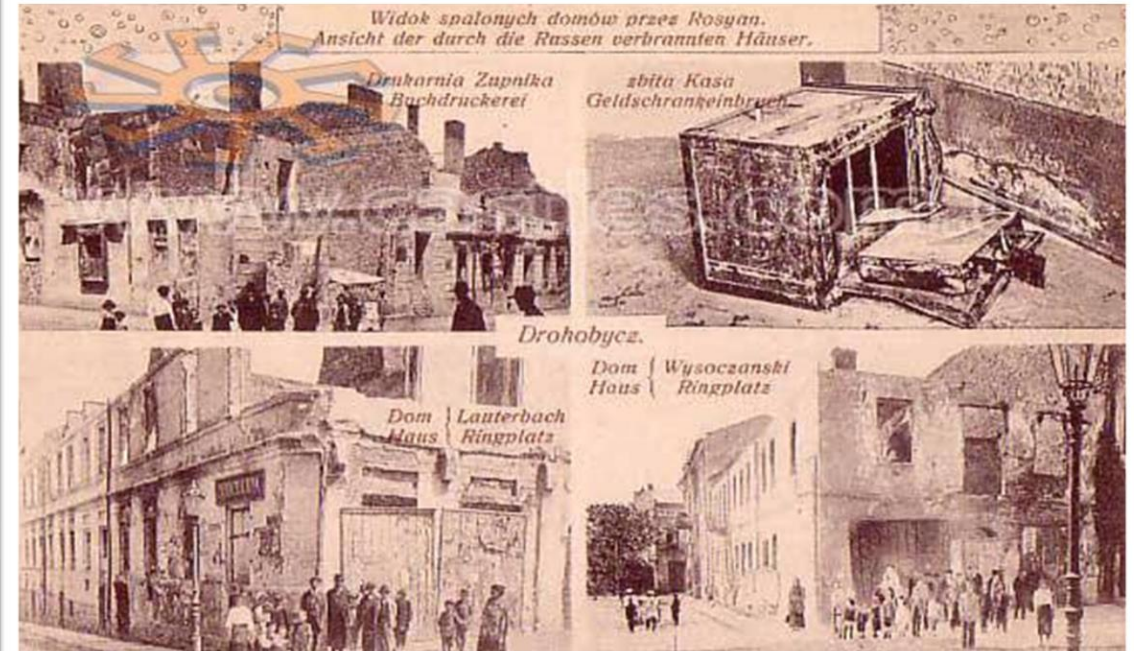

1914-1918 בדרהוביץ' ובוריסלב

THE WAR IN THE GALICIAN OIL-FIELD AREA: A SCENE AT BORYSLAV.
Boryslav, in Galicia, is a great centre of the Austro-Hungarian petroleum industry. The naphtha mines here were fired by the Russians to prevent them from being of service to the oncoming foe. Our photograph gives a vivid impression of the conflagration, which served as a formidable screen between the retreating Russian forces and the enemy.

בוריסלב, 1915-1916

דרהוביץ', 1915

ימי מלחמה

DRIVE RUSSIANS FROM DROHOBYCZ

**Austro-German Armies Continue
Their Great Advance in
Western Galicia.**

FIGHTING NEAR PRZEMYSL

**Forty-seventh Russian Division Re-
ported to Have Been Totally
Dispersed in Recent Fighting.**

VIENNA, Austria, May 17. (via Lon-
don.)—A further Austrian advance in
Galicia is announced in an official state-
ment issued here today. The Austrians
have captured Drohobycz, in central Ga-
licia, about forty miles southwest of
Lemberg. The statement follows:

Compared with the last fortnight's
obstinate fighting, yesterday passed
generally without material events
along the entire front. Our armies
gained further ground. Austrian col-
umns advanced toward the upper
Dniester and occupied Drohobycz, cap-
turing 500 men and 8 machine guns.

The New York Times

- אלפי תושבי גליציה ומאות יהודים בורחים מבתייהם בדרוהוביץ' ובוריסלב
- היהודים בבוריסלב ודרוהוביץ' סובלים מגרושים, מעשי אלימות, ביזה והתעמרות מצד התושבים רוסים, אוקראינים ופולנים
- מעשי אונס על ידי חיילים רוסים
- השלטון האוסטרו-הונגרי פותח בפיטורים נרחבים
- דצמבר 1917 - מספר העובדים המקצועיים היהודים בתעשייה בבוריסלב – 192, מתוכם 126 - מומחי קידוח
- ספטמבר 1918 – מספר מומחי הקידוח - 75, מתחת לסף הדרוש להפעלה
- נובמבר 1918 - הכרזה על הרפובליקה הפולנית השנייה

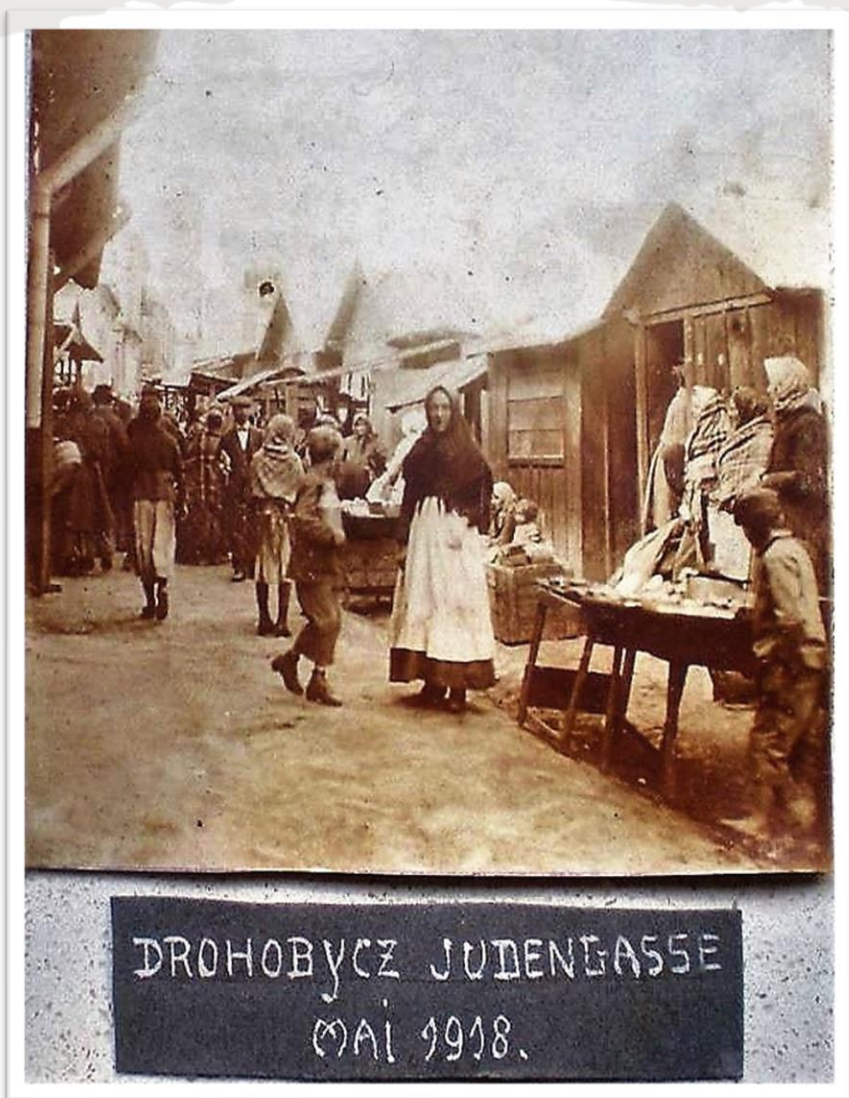
"רק לאחר שחלפו ימי מלחמה ראשונים, התחלנו לזהין את מהותה... הקרבות רבו
והפחד מפני פלישת הרוסים שנראתה לנו כהתגלמות כל הרע, התחיל מכרסם... העיר
החלה להתרוקן. כל מי שידו משת נמלט על נפשו. הרכבות הנוסעות מערבה נתמלאו
פליטים... ארלנו את מטלטינו הדלים ופנינו לתחנת הרכבת... נאלצנו להתייצב פנים
אל פנים עם קשיחותם ואכלריותם של חיי פליט עקור בווינה של ימי המלחמה."

דוד הורוביץ, האתמול שלי

"כאשר, לפי דברי אבי, הקרבות התקדמו, הבית התנהלה התייצגות עם
האחים המבוגרים. חשבו מה לעשות הלאה. בסופו של דבר הוחלט לברוח
מערבה 'מאימת המוסקאלי'. הסיבה להחלטה הייתה שמוצות שלא יאומנו
אודות אותם ה'מוסקאלי'... קמה פאניקה בלתי נשלטת, שלא ניתן לתאר.
נכנעו לה עם הורי, שהיה נדמה להם, שאם ייסעו כמה עשרות קילומטרים
מערבה, ימלטו מן 'האורל האכזרי'... לאחרת הסתבר שלא ניתן להשתמש
בשרותי הרכבות כלל... במאמצים רבים וציכובים ניכרים הסכים אחד
הצעלונים היהודים בהוריסלף להסיע אותנו לסמבור... ולשם משלפני
חצות הליצה רכבת המסע לה חכינו... כל אחד פרץ כציוור לתוך הקרונות
כמיטה יכולתו, כדי להצליח לזכוש לעצמו פיסת ריזפה..."

סטניסלף גילה, זכרונות

1918-1919, הסכסוך האוקראיני-פולני בגליציה

דרוהוביץ' 1918

- הפולנים מצהירים על כוונתם לכלול את לבוב ומזרח גליציה במדינה הפולנית שתקום
- 18.10.1918 – הכרזה על הקמת הרפובליקה של מערב אוקראינה
- קרבות בין הפולנים והאוקראינים ברחבי גליציה מתמקדים בלבוב ודרוהוביץ'-בוריסלב
- 2.11.1918 - האוקראינים נכנסים לשתי הערים, ומגרשים את חיל המצב הפולני
- הדואר והתחבורה משותקים ומחירי המזון מזנקים
- שביתות פועלים נרחבות והפסקות פעילות ממושכות במפעלי הנפט
- צו הלאמה של תעשיית הנפט ואיסור מסחר פרטי בנפט ותוצריו
- אלפי עובדים, סוחרים ובעלי מלאכה יהודים בדרוהוביץ', בוריסלב וסביבתן מגיעים לפת לחם
- המועצה הלאומית היהודית בסטניסלבוב מקימה מטבחים ציבוריים
- אפריל-מאי 1919 - חיילים אוקראינים פוגעים ביהודי דרוהוביץ' בטענה שהם תומכים בפולנים
- 19.5.1919 בעת כניסת הצבא הפולני חיילים אוקראינים מבצעים פוגרום ביהודי בוריסלב

”חצי גליציה הפכה אוקראינית וחצי ממנה – פולנית, ומלחמת אזרחים פרצה. יום אחד נכנסו הפולנים ויום אחר, האוקראינים... כשהפולנים השתלטו, הם היכו ביהודים. כשהפולנים השתלטו, הם היכו ביהודים. לא היה הקדף גדול. אני לוכד שיום אחד, זה היה בתקופת האוקראינים, יצאתי מן הבית עם לול נעליים חדשות, שהבאתי אתי מהצבא כששחררתי וסני חיילים אוקראינים באו אלי... הם הצמידו לראשי סכין ודרשו... 'יהודי, תוריד את הנעליים שלך'... הצבא הפולני לא היה יותר טוב כשהגיע. היו שם חיילים תחת פיקודו של גנרל הלר, שכונו הלרצ'יקים. גנרל הלר היה אנטישמי מפלצתי. לחיילים שלו ניתנה רשות מלאה לעשות ביהודים ככל העולה על רוחם.”

מלך שיף, Lost Boryslaw

על סף הרפובליקה הפולנית השנייה

- מקורות הפרנסה בתעשיית הנפט מתדלדלים והולכים
- 1921 – תושבים יהודים - דרוהוביץ' - 11,800, בוריסלב – 10,100
- בעלי האמצעים שנשארו, פועלים לחיזוק הקהילות
- מוסדות קהילה שונים, פעילות ציונית ובתי ספר יהודיים מופעלים בשתי הערים
- האוקראינים מפסידים את השלטון ואת תקוותיהם הלאומיות
- פולנים ויהודים תולים תקוות גדולות בשלטון החדש